

Strateginen johtaminen ja tietopalveluorganisaatiot

Informaation muuttuminen yhä tärkeämmäksi tuotannontekijäksi on muuttanut myös informaatiopalvelulaitosten toimintaympäristön. Ennen monopoliasemassa olevat yksiköt ovat joutuneet kilpailutilanteeseen muiden toimijoiden ja erityyppisen informaation kanssa. Informaatiosta on tullut kauppatavaraa, johon asetetaan vastaavanlaisia tuottavuusodotuksia kuin mihin muuhun tuotteeseen tahansa. Ja informaation määrä on kasvanut niin runsaaksi ja käyttäjät vaativammiksi, että perinteinen välittäjän rooli on muuttumassa entistä enemmän tiedon tuottajan, suodattajan ja markkinoijan rooliksi.

Kilpailutilanne vaikuttaa siihen, että johtaminen ja erityisesti strateginen johtaminen, nousee tietopalveluorganisaatioissa entistä merkittävämpään asemaan. Suomessakin julkishallinnon laitokset joutuvat uudenlaiseen asemaan, kun kasvavat kustannuspaineet aiheuttavat palvelujen toteuttamisen priorisoinnin eri asiakasryhmille. Vastaava ilmiö on jo tuttua yksityisellä puolella toimivien yksikköjen keskuudessa. Erityisesti meillä väite siitä, että viihteestä ollaan valmiita maksamaan, mutta tiedosta ei, tuntuu edelleenkin toimivan. Informaatiota ei useinkaan nähdä aidosti tuotannontekijänä, josta kannattaa maksaa.

Toinen merkittävä strategisen valinnan paikka on informaatiopalveluiden rooli kansallisessa informaatiokentässä. Näyttää siltä, että Suomi ja suomalaiset aineistot ovat jäämässä jalkoihin suurten kielialueiden tuotannon kanssa. Massakäyttöön perustuva markkina-ajattelu ja toisaalta laajan levikin vaatima kielipohja tulevat todennäköisesti syömään perustaa entistä enemmän suomalaiselta informaatiotuotannolta tai ainakin muuttamaan sitä merkittävästi. On mielenkiintoista nähdä, millaisen informaation käyttöön nykyiset sukupolvet sosiaalistuvat, ja onko kansallisella ajattelulla enää mitään merkitystä tulevaisuudessa?

Jatkossa entistä tärkeämmäksi tuleekin tietopalvelutoimijoiden ja koko julkaisukentän strateginen kumppanuus. Aika ajoin kustantajat

näkevät esimerkiksi kirjastot kilpailijoikseen jakelukentässä, vaikka käytännössä kirjastot ovat erityisesti Suomessa merkittävä asiakaskunnan kouluttaja sekä markkinointi- ja jakeluketju kaikille informaation tuottajille. Uusien teknikkoiden myötä kirjastoille ovat auenneet myös entistä paremmat mahdollisuudet tulla mukaan varsinaiseen kustantamiseen, muun muassa niin kutsutun harmaan aineiston alueella. Meillä tämä on merkittävä toimintakenttä, koska ostavat markkinat ovat kuitenkin suhteellisen pienet marginaalisten aineistojen osalta.

Strateginen kumppanuus on merkittävää myös tietopalvelutoimijoiden kesken. Tässä on hyviä esimerkkejä toimivasta työnjaosta ja logistiikan hallinnasta. Kansallisen tietohuollon turvaamiseksi tarvitaan selvästi tällä hetkellä kehittyneitä, moderniin logistiikkaan ja digitaaliseen toimintaympäristöön luotuja sovelluksia. Näin voidaan taata kansalaisten tasa-arvo tietopalvelujen saatavuudessa. Logistinen ympäristö on muuttunut digitaalisen jakelun myötä kansainväliseksi ja tietotuotteiden omistussuhteet toisenlaiseksi kuin perinteisen aineiston kohdalla. Tämän vuoksi perinteiset tavat ajatella ja toimia eivät aina päde nyky-ympäristössä: tarvitaan radikaalia uudelleenajattelua ja johtamista.

Johtaminen on kuten muutkin taidot. Siinä voi kehittyä, ja sitä voi oppia. Tämän vuoksi informaatiotutkimuksen laitoksilla on velvollisuus edelleen kehittää tietopalveluorganisaatioiden johtamiseen liittyä koulutusohjelmia. Ammattijohtamisesta on tullut entistä tärkeämpää, kun tieto on tullut yhteiskunnassa merkittäväksi resurssiksi ja kun siihen on liittynyt sekä taloudellisia että strategisia arvoja. Tässä hyvän mahdollisuuden antavat esimerkiksi alamme maisteri- ja jatkokoulutusohjelmat. Asiantuntijoiden johtaminen on haasteellista ja sen vuoksi on tärkeää, että heidän johtajillaan on myös alan asiantuntijan kompetenssi.

Osaamisen ja tietoresurssien ja niiden hyödyntämisen johtamisesta ja hallinnasta on tullut tärkeä

tehtäväkenttä kaikille inhimillisen toiminnan alueille. Tämä kenttä antaa kiinnostavan ja myös tieteiden välisen tutkimuskohteen, jossa riittää haasteita ja kehitettävää.

Kuopiossa 5.9.2004

Jarmo Saarti